

Sprawa cywilna i droga sądowa

- Art. 1 k.p.c. Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu **prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy**, jak również w sprawach z zakresu **ubezpieczeń społecznych** oraz w **innych sprawach**, do których przepisy tego Kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (**sprawy cywilne**).

Kategorie spraw cywilnych

**Spory wynikające ze
stosunków
materialnoprawnych –
sprawy cywilne w
znaczeniu materialnym
(*sensu stricto*)**

***Spory z zakresu
ubezpieczeń
społecznych**

**Sprawy cywilne w
znaczeniu formalnym
(*sensu largo*)**

Kryterium
wyodrębnienia
sprawy cywilnej

Kryterium
materialne

Kryterium
formalne

- Według **kryterium materialnoprawnego** sprawami cywilnymi są te sprawy, w których stosunki prawne stron układają się na zasadzie równorzędności podmiotów i ekwiwalentności świadczeń, co za tym idzie – są one już ze swej istoty sprawami cywilnymi. W tym rozumieniu sprawy cywilne to sprawy z zakresu **prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego** oraz **prawa pracy**.

Kryterium formalne

- Według **kryterium formalnego** sprawami cywilnymi są te sprawy, które nie ze swej istoty, ale z woli ustawodawcy zostały poddane właściwości sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

- Sprawy cywilne z zakresu:
- Ochrony zdrowia psychicznego
- O odtworzenie utraconych dokumentów
- O umorzenie weksli
- O sprostowanie, unieważnienie i ustalenie treści aktu stanu cywilnego
- Zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej
- O odtwarzanie dyplomów naukowych i świadectw ukończenia szkół

- Ocena sprawy na tle art. 1 zależy od **przedmiotu procesu** (a dokładniej – od przedstawionego pod osąd roszczenia) i **przytoczonego przez powoda stanu faktycznego**. Te dwa elementy, konkretyzując stosunek prawny między stronami, kształtują charakter sprawy i tym samym nadają jej – lub odejmują – przymiot sprawy cywilnej.

Postanowienie SN z 20 czerwca 2012 r., I CSK 558/11

- "Sprawa cywilna" to abstrakcyjny stosunek prawny z zakresu prawa cywilnego i dopiero proces ma na celu wiążące ustalenie istnienia albo nieistnienia konkretnego stosunku cywilnoprawnego między powodem a pozwanym, zatem każdy może wytoczyć powództwo, jakie uzna za słuszne i sąd powszechny powinien je rozpoznać.

Uchwała Sądu Najwyższego z 20 września 1996 r., III CZP 72/96

- Nie jest dopuszczalne dochodzenie na drodze sądowej spełnienia obietnic wyborczych. Niezrealizowanie programu wyborczego, przyjętego w okresie kampanii, nie pociąga za sobą odpowiedzialności cywilnej. Natomiast konsekwencje takiego stanu rzeczy mogą przybrać charakter społeczny lub psychologiczny, prowadzący np. do utraty części zawiedzionego elektoratu.

Postanowienie SN z 19 grudnia 2003 r., III CK 319/03

- Ujęcie sprawy cywilnej wskazane w art. 1 k.p.c. nie wyczerpuje całości spraw, które rozpoznawane są według zasad określonych w niniejszym kodeksie. W rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, pojęcie sprawy ma bowiem charakter autonomiczny i obejmuje również sprawy, które nie są sprawami cywilnymi, sądowoadministracyjnymi lub karnymi; sprawy te rozpoznaje sąd powszechny w postępowaniu cywilnym.**

Postanowienie SN z 11 kwietnia 2008 r., II CSK 646/07

- W wypadku gdy sprawa przedstawiona do rozstrzygnięcia przez sąd powszechny nie będzie sprawą cywilną ani w ujęciu materialnym, ani formalnym, ani też nie będzie sprawą toczącą się według przepisów k.p.k., ale jednocześnie ustawa nie zastrzeże dla jej rozpoznania właściwości sądu administracyjnego, wówczas, zgodnie z art. 177 Konstytucji RP, sprawę tę rozpozna sąd powszechny w postępowaniu cywilnym.**

WYROK TK z 10 lipca 2000 r., SK 12/99

- **Art. 1 k.p.c. rozumiany w ten sposób, iż w zakresie pojęcia „sprawy cywilnej” nie mogą się mieścić roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.**
- **W wypadku gdy sprawa przedstawiona do rozstrzygnięcia przez sąd powszechny nie będzie sprawą cywilną ani w ujęciu materialnym, ani formalnym, ani też nie będzie sprawą toczącą się według przepisów k.p.k., ale jednocześnie ustawa nie zastrzeże dla jej rozpoznania właściwości sądu administracyjnego, wówczas, zgodnie z art. 177 Konstytucji RP, sprawę tę rozpozna sąd powszechny w postępowaniu cywilnym.**

Droga sądowa

Art. 2. § 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

§ 1a. (uchylony)

§ 2. (uchylony)

§ 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Droga sądowa

- Kompetencja sądów powszechnych do rozpoznawania spraw cywilnych
- W art. 2 k.p.c. wyrażone zostały **zasada dopuszczalności drogi sądowej oraz domniemanie występowania drogi sądowej we wszystkich sprawach cywilnych.**
- Każda sprawa cywilna – w znaczeniu art. 1 – podlega rozpoznaniu przez sąd, chyba że przepis szczególny przekazuje ją do właściwości innych organów (postanowienie SN z 4 lutego 2009 r., II PK 226/08).

Droga sądowa

- Bezwzględna przesłanka procesowa
- Brana przez sąd pod uwagę z urzędu
- Musi zachodzić na każdym etapie postępowania
- Rozpoznanie sprawy pomimo niedopuszczalności drogi sądowej prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 1 k.p.c.)
- Ponadto jest to podstawa do złożenia skargi kasacyjnej

Rodzaje niedopuszczalności drogi sądowej

Niedopuszczalność:

Pierwotna

Następcza

Niedopuszczalność:

Bezwzględna

Względna

Niedopuszczalność pierwotna i następca

- Niedopuszczalność **pierwotna** ma miejsce, gdy sprawa nie należy do kompetencji sądów powszechnych od samego początku (art. 199 § 1 k.p.c. – **odrzućenie pozwu/wniosku; WYJĄTEK! – art. 199¹ i 464 § 1 i 2 k.p.c.)**
- Niedopuszczalność **następca** zachodzi w sytuacji, gdy przesłanka drogi sądowej odpadnie w toku postępowania (**umorzenie postępowania**)

Niedopuszczalność bezwzględna

- Niedopuszczalność **bezwzględna** zachodzi wtedy, gdy sprawa nie może być rozpoznawana przez sąd ze względu na to, że:
 - sprawa nie jest sprawą cywilną, albo
 - sprawa jest sprawą cywilną w znaczeniu materialnym, ale z mocy przepisów prawa sądy powszechne nie są kompetentne do jej rozstrzygania.

Niedopuszczalność względna

- **Przemienność drogi sądowej oraz innych organów** – podmiotowi na mocy przepisów prawa przysługuje możliwość dochodzenia swoich praw przed różnymi organami i ma on prawo wyboru, z jakiego rodzaju postępowania w danym wypadku skorzysta (art. 242 Kodeksu pracy).
- **Warunkowa niedopuszczalność drogi sądowej** – przepisy prawa wymagają, aby przed wszczęciem postępowania cywilnego podjęte były inne sposoby załatwienia sprawy (np. postępowanie reklamacyjne, zob. art. 75 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r., Prawa przewozowego)

Postanowienie Sądu Najwyższego z 4 listopada 2011 r. I CSK 50/11

- Pojęcie drogi sądowej należy rozumieć szeroko, w zasadzie prawie **każde roszczenie procesowe**, sformułowane jako żądanie **zasądzenia, ustalenia** czy **ukształtowania stosunku prawnego**, niezależnie od jego merytorycznej zasadności, może być zaliczone jako należące do drogi sądowej - pod warunkiem wszakże, że dotyczy podmiotów, których pozycja w ramach stosunku prawnego jest równorzędna.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 listopada 2013 r., I ACa 68/13

Kognicja sądu powszechnego w sprawie sporu dotyczącego kanonów wiary katolickiej. Wpływ wyznaniowego charakteru cmentarza na ograniczenia w sposobie realizacji kultu pamięci po zmarłej osobie bliskiej.

Spór dotyczący kanonów wiary katolickiej, spór pomiędzy Kościołem a jego członkiem, pozostaje poza kognicją sądu powszechnego.

Jeżeli określona osoba dokonuje swobodnego wyboru i chowa zwłoki swojego małżonka na katolickim cmentarzu, w katolickim obrządku, sama siebie także uznając za katolika i wyrażając wolę bycia pochowanym w grobie małżonka, to dokonując takich wyborów musi w konsekwencji zaakceptować wszystkie ograniczenia wynikające z wyznaniowego charakteru miejsca pochówku.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 15 listopada 2013 r., I ACa 68/13

Nie stanowi naruszenia dobra osobistego w postaci kultu pamięci po zmarłej osobie bliskiej, odmowa administratora cmentarza wyznaniowego postawienia na tym cmentarzu nagrobka nieposiadającego wyznaniowego charakteru, ocenianego według zasad i kanonów tego wyznania

Nagrobek z racji swojego świeckiego charakteru może spowodować naruszenie uczuć religijnych innych osób, kultywujących w sposób wyznaniowy pamięć swoich zmarłych bliskich.

Sprawa cywilna – zaręczyny?

Dz.U. 1945 nr 48 poz. 270

- **Dekret z dnia 25 września 1945 r.
Prawo małżeńskie.**
- **Ustawa z dnia 27 czerwca 1950 r.
Przepisy wprowadzające kodeks
rodzinny.**

ORZECZNICTWO

Postanowienie

Sądu Najwyższego
z dnia 28 kwietnia 1965 r.

II CR 103/65

- Roszczenie o zawarcie "umowy matrymonialnej" przez co powód rozumie zawarcie związku małżeńskiego, nie jest roszczeniem cywilnym i jako takie nie podlega rozpoznaniu przez sądy (art. 2 k.p.c.). Inne żądania podniesione w pozwie, jak zwłaszcza żądanie zasądzenia odszkodowania w postaci symbolicznej złotówki za niedotrzymanie przez pozwaną obietnicy małżeństwa, jest wprawdzie roszczeniem cywilnym, jednakże oczywiście bezzasadnym, albowiem ustawodawstwo polskie nie zna zadośćuczynienia za niezawarcie przyrzeczonego związku małżeńskiego. Powództwo w tej części winno było przeto ulec oddaleniu, nie zaś odrzuceniu, jednakże powód nie ma interesu prawnego w domaganiu się korekty tej części orzeczenia.

Rozdział I.

Zaręczyny.

Art. 1. § 1. Nie można wnieść powództwa o zawarcie małżeństwa z tytułu zaręczyn.

§ 2. Zastrzeżenie odszkodowania umownego lub jakiejkolwiek korzyści na wypadek odstąpienia od zaręczyn jest nieważne.

Art. 2. Kto bez słuszych powodów odstępuje od zaręczyn albo daje drugiemu słuszny powód do odstąpienia, odpowiada wobec niego, jego rodziców lub osób, działających zamiast rodziców, za poniesione przez nich straty, spowodowane uzasadnionymi przygotowaniem do zawarcia małżeństwa.

Art. 3. § 1. Jeżeli małżeństwo nie dochodzi do skutku, można żądać od narzeczonego lub jego spadkobierców zwrotu podarków zaręczynowych.

§ 2. Narzeczoną winny odstąpienia od zaręczyn bez słusznego powodu nie ma tego prawa.

Art. 4. § 1. Roszczenie o naprawienie strat oraz o zwrot podarków przedawnia się z upływem roku po ustaniu lub po zerwaniu zaręczyn.

§ 2. Roszczenia narzeczonego przechodzą na spadkobierców, jeżeli powództwo zostało wytoczone za życia narzeczonego.

Rozdział II.

Zawarcie związku małżeńskiego.

Art. 5. Związek małżeński jest ważnie zawar-